

بهره‌برداری از منابع انرژی تجدیدپذیر در نظام حقوقی اتحادیه اروپا

سید عباس پورهاشمی^۱

لعبت تقوی^۱

اعظم پرنده مطلق^{۲*}

Azam.motlagh@yahoo.com

چکیده

بهره‌برداری از انرژی‌های تجدیدپذیر برای حفاظت محیط‌زیست در سال‌های اخیر به‌طور گسترده‌ای در کشورهای توسعه یافته متداول شده و به کارگیری این نوع انرژی‌ها برای حفاظت از محیط‌زیست موفقیت آمیز بوده است. علیرغم اهمیت کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر، متأسفانه این نوع انرژی‌ها به‌طور گسترده مورد استفاده همه کشورها قرار نمی‌گیرند. کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر در کشورهای عضو اتحادیه اروپا علاوه بر ایجاد تنوع منابع انرژی، گام‌های اساسی برای جلوگیری از بروز خسارات محیط‌زیستی و آسیب‌های غیرقابل جبران به محیط‌زیست محسوب می‌گردد که با اصلاح قوانین قبلی و اضافه نمودن بخش‌های مربوط به حفاظت محیط‌زیست، برای تحقق هر چه بیشتر اهداف محیط‌زیستی تلاش می‌شود. هدف از این تحقیق بررسی نظام حقوقی فعلی اتحادیه اروپا در خصوص تشویق و گسترش بهره‌برداری از منابع تجدیدپذیر می‌باشد که می‌توان به آن به عنوان یکی از الگوهای مطرح در این زمینه مورد مطالعه قرار داد.

کلمات کلیدی: اتحادیه اروپا، محیط‌زیست، حقوق بین‌الملل محیط‌زیست، حقوق انرژی، انرژی تجدیدپذیر.

۱- استادیار و عضو هیات علمی دانشکده محیط‌زیست و انرژی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.
۲- کارشناس ارشد حقوق محیط‌زیست، دانشکده محیط‌زیست و انرژی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران (مسئول مکاتبات)

مقدمه

امروزه اهمیت و ضرورت بهره‌برداری از انرژی‌های تجدیدپذیر برای همه واضح و مبرهن است. اتحادیه اروپا کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر را نه تنها در مقابله با تغییرات آب و هوایی و گرمایش زمین حایز اهمیت می‌داند بلکه بهره‌برداری از آن را در تأمین امنیت منابع انرژی و تنوع آن حیاتی تلقی می‌کند. از این رو بهره‌برداری از انرژی‌های تجدیدپذیر به یکی از مهم‌ترین موضوعات در مباحث سیاسی و توسعه حقوقی در طول چند سال اخیر تبدیل شده است. بر اساس نگرش اتحادیه اروپا، منابع انرژی تجدیدپذیر به‌عنوان منبعی از انرژی است که برخلاف منابع متعارف از قبیل نفت، گاز طبیعی، زغال سنگ و اورانیوم، به دلیل نیروهای طبیعی موجود در آن به طور مداوم آنها را بازسازی می‌کند.

منابع انرژی تجدیدپذیر به میزان قابل توجهی در مناطق وسیعی از اتحادیه اروپا از جنوب اقیانوس تا شمال غنی از آب، از شرق با جنگل‌های وسیع تا سواحل بادخیز غربی اروپا به طور گسترده‌ای در دسترس هستند. این تفاوت مسلمی است که در مقایسه با منابع متعارف انرژی وجود دارد که بیشترین حجم آنها باید از مناطق بعضاً ناامن وارد اتحادیه اروپا شود. بنابراین امروزه منابع انرژی تجدیدپذیر نقش مهمی را در امنیت عرضه انرژی اتحادیه اروپا ایفا می‌کنند و انرژی‌های تجدیدپذیر این پتانسیل را دارند که وابستگی اتحادیه اروپا را به واردات انرژی کاهش دهند.

علاوه بر آن، برخلاف انرژی‌های فسیلی که بهره‌برداری از آنها دارای صدمات آب و هوایی - مونوکسیدکربن - است، انرژی‌های تجدیدپذیر می‌توانند به الکتریسیته، گرمایش/سرمایش و سوخت تبدیل شوند، بدون اینکه اثرات خسارت بار محیط‌زیستی داشته باشند.

با این همه، در شرایط کنونی بازار، منابع انرژی تجدیدپذیر در بیشتر موارد هنوز گران‌تر از منابع متعارف انرژی هستند، گرچه هزینه‌های بلند مدت بهره‌برداری از منابع متعارف تولید انرژی بیشتر است. از طرف دیگر، بهره‌برداری از منابع

انرژی‌های تجدیدپذیر نیازمند دستورالعمل‌های حقوقی به منظور توانایی در به‌قادر ساختن آنها برای کنترل مزیت‌های اقتصادی است، به طوری که آن‌ها بتوانند خودشان را در بازار تثبیت کرده و بتدریج خود را جایگزین منابع انرژی متعارف کنند. با این همه، مراحل شکل‌گیری و اجرای ابزارهای حقوقی اعم از الزام آور و غیر الزام آور (۱) در جای خود محل بررسی و مطالعه جدی است. هدف از این تحقیق بررسی نظام حقوقی فعلی اتحادیه اروپا در خصوص تشویق و گسترش بهره‌برداری از منابع تجدیدپذیر می‌باشد که می‌توان به آن به‌عنوان یکی از الگوهای مطرح در این زمینه مورد مطالعه قرار داد.

۱. وضعیت منابع و مصارف انرژی تجدیدپذیر در برخی از

کشورهای عضو اتحادیه اروپا

آژانس بین‌المللی انرژی برای چشم‌انداز وضعیت انرژی در جهان، دو سناریو متفاوت ارائه کرده است که یکی از آن سناریوی مرجع^۱ که با فرض ادامه روندهای کنونی حاکم بر انرژی جهان ترسیم شده است و شامل تمامی سیاست‌ها و تدابیری است که دولت‌ها تا اواسط سال ۲۰۰۸ اتخاذ کرده‌اند و سیاست‌های جدید را شامل نمی‌شود. دیگری سناریوی جایگزین^۲ تلقی می‌شود که بر مبنای اعمال اصلاحاتی در روند اجرای سیاست‌های کنونی تدوین می‌شود. در سناریوی مرجع، میزان تقاضای انرژی جهان در فاصله سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۳۰ با نرخ ۱/۶ درصد افزایش می‌یابد، در این راستا و ضمن نیاز به اعمال اصلاحاتی در روند کنونی، از جمله راهکارهایی که مورد اشاره آژانس قرار گرفته است عبارتند از: ظهور فناوری‌های کم‌کربن که می‌تواند شامل بهینه‌سازی مصرف و استفاده از منابع انرژی فسیلی، توسعه فناوری‌های پاک و یا بهره‌گیری از منابع انرژی تجدیدپذیر باشد. در همین ارتباط و در حالی که نگرانی‌های محیط‌زیستی حتی شاید فراتر از یک انگیزه برای آن به شمار آید، اروپا شاهد سطوح گسترش در تکوین انرژی‌های تجدیدپذیر است که در ادامه مطالب، قسمتی از این الگوی

1- Reference Scenario

2- Alternative Policy Scenario

می‌پردازد. کشور «نروژ» هم اکنون مقدار زیادی برق از امکانات برق آبی خود تولید می‌کند و بهره‌گیری از سیستم‌های انرژی امواج را تکامل بخشیده است، کشور «پرتغال» نیز مشغول به فعالیت در این حوزه است. به طور کلی، استفاده از انرژی تجدیدپذیر را در هر کشور، وضعیت جغرافیایی آن و منابع تجدیدپذیری که این وضعیت تعریف می‌کند، شکل می‌دهد. کشورهای واقع در کرانه‌های دریای شمال دارای نیروی قابل ملاحظه‌ای امواج اند و کشورهای اروپای شمالی منابع مناسب و مطلوب دارند. مثلاً کشورهای اروپایی از پروژه‌های گرمای خورشیدی بزرگ مقیاس در کشور «ایتالیا» حمایت کرده‌اند و نیروی خورشیدی فعال به نحو گسترده‌ای در کشور «یونان» به کار گرفته می‌شود. اما، این هر دو کشور به نیروی باد علاقمندند. کشور «اسپانیا» نیز برنامه‌های در خور توجهی در بهره‌گیری از نیروی باد دارد و «باد فشاری» به سبک امریکایی در حال نصب دارد و هدفش نصب مجموعه‌ای است که تا سال ۲۰۱۰ تولید برق آن به $750 MW$ برسد.

سوخت‌های زیستی^۲ مانند متیل استیرشلغم روغنی^۳ یا «گازوئیل زیستی»^۴ در بسیاری از کشورهای اروپایی، به خصوص «فرانسه»، اهمیت یافته است؛ در این کشور اراضی وسیعی به کشت این محصول انرژی زا اختصاص یافته است. در «اتریش» نیز برای تأمین سوخت شبکه‌های گرمایش ناحیه‌ای از زیست توده به نحو گسترده‌ای بهره گرفته شده است.

نیروی کشندی (جزر و مدی) فناوری دیگری است که به وضعیت جغرافیایی بستگی دارد. «بریتانیا» از برخی جایگاه‌های بسیار مطلوب در این زمینه برخوردار است اما تاکنون تنها پروژه‌ی انرژی کشندی عمده‌ی اروپا آببندی با تولید MW ۲۴۰ برق در دهانه‌ی رود رانس در بریتینی (فرانسه) است، که در سال ۱۹۶۷ تکمیل شد و با برنامه‌ی نیروی هسته‌ای پر دامنه‌ی فرانسه در تناقض است. اما، با کمال تعجب، فرانسه در

توسعه و روند تکوینی ارایه می‌گردد. برخی از کشورهای عضو اتحادیه اروپا اقداماتی را برای به‌کارگیری انرژی‌های تجدیدپذیر آغاز کرده‌اند که می‌تواند به عنوان الگوهای مهم در این زمینه به شمار آیند. در این میان «دانمارک» در این زمینه از پیشگامان بوده است؛ که این امر تا حدودی ناشی از تصمیم این کشور بر عدم ایجاد نیروگاه‌های هسته‌ای بوده و نیروی باد بدیهی‌ترین منبع تأمین انرژی آن به شمار می‌آید. ساختار حمایت مالی از این پروژه مشتمل است بر یک رشته یارانه برای عملکردهای توربین‌های بادی و سایر سیستم‌های تجدیدپذیر. لذا متجاوز از ۳۵۰۰ واحد توربین بادی تاکنون در این کشور نصب شده، که حدود ۷۰ درصد آن‌ها متعلق به اهالی محلی از طریق جمعیت‌های تعاونی است که تا ۱۹۹۱ حدود $300 MW$ برق نصب شده را تشکیل داده‌اند. همچنین دانمارک در زمینه‌ی برپا کردن و ساختن مزارع بادی در آب‌های ساحلی نیز در جهان در رتبه‌ی نخست قرار دارد و پیشگام است و یک پروژه‌ی $3 MW$ با یازده توربین در ویندبای^۱ اجرا کرده است

علاوه بر آن کشور «سوئد» از نمونه‌ی دانمارک پیروی کرده و تصمیم گرفته است برای خارج کردن نیروگاه‌های هسته‌ای‌اش از چرخه‌ی فعالیت، تلاش کند. در ابتدا چندین توربین بادی بزرگ با هزینه‌ای در حدود ۴۰ میلیون دلار که برای نیروی باد تخصیص یافته بود، بین سال‌های ۱۹۹۱ و ۱۹۹۶ برپا کرد. این کشور برای راه‌اندازی یک مزرعه باد ساحلی ۹۸ توربینی برنامه‌ریزی کرده است. یک رشته پروژه‌های انرژی تجدیدپذیر دیگر نیز در جریان است، که مهم‌ترین آن‌ها استفاده از سوخت‌های زیستی است. کشور «هلند» نیز دارای برنامه‌ی قابل توجهی برای استفاده از نیروی باد، با هدف ظرفیت‌سازی $450 MW$ برق از نیروی باد تا سال ۲۰۱۰ است. ساختار حمایت مالی این کشور از این پروژه‌ها شبیه دانمارک است، که تا ۴۰ درصد هزینه‌ی سرمایه‌گذاری در پروژه‌های باد را دولت به عنوان کمک بلا عوض

---

2 - Biofuel
3 - Rape methyl ester
4 - Biodiesel

---

1 - Vindeby

خط مشی آلمان درباره‌ی انرژی‌های تجدیدپذیر را نگرانی‌هایی از بابت گرمایش جهانی و آلودگی محیط‌زیستی تقویت و پررنگ می‌کند. در پی نشست زمین درباره‌ی محیط‌زیست و توسعه که سازمان ملل متحد در سال ۱۹۹۲ در ریودوژانیرو برگزار کرد، آلمان خود را متعهد به کاهش ۲۵ درصد گسیل دی اکسید کربن کرد (۲).
کشورهای پیشرو در زمینه تولید برق از منابع تجدیدپذیر و سهم استفاده آنها از هرکدام از انرژی‌ها تا پایان سال ۲۰۱۱ در جدول ذیل ذکر شده است. (ترازنامه انرژی ۱۳۸۹)

پی‌روزی بر خط‌مشی انرژی خود که در سال ۱۹۹۵ صورت داد، اکنون به نظر می‌رسد که در حال انجام کارهای بزرگی در زمینه‌ی تولید انرژی تجدیدپذیر، به خصوص در حوزه‌ی نیروی باد است.
کشور «آلمان» که به میدان انرژی تجدیدپذیر نسبتاً دیر پای نهاده، نمونه دانمارک را تعقیب کرده و از نیروی باد، در سطوح بالای ملی و محلی، از طریق ارایه کمک‌های بلاعوض دولتی و یارانه‌های بازار، حمایت پر دامنه‌ای به عمل می‌آورد. کل تخصیص بودجه برای ایجاد بازار نیروی باد بین سال‌های ۱۹۷۹ و ۱۹۹۴ در آلمان ۷۵ میلیون مارک بوده است.

کشور	بادی (گیگاوات)	خورشیدی فتوولتائیک (گیگاوات)	زیست توده (گیگاوات)	زمین گرمایی (گیگاوات)
آلمان	۲۷,۲	۱۷,۳	۴,۹	
اسپانیا	۲۰,۷	۳,۸		
فرانسه	۱,۱			
انگلستان	۲,۱			
ایتالیا	۰,۹	۳,۵		۰,۹
هلند	۰,۲			

۲- راهبردها و سیاست‌های اتحادیه‌ی اروپا در خصوص بهره‌برداری از انرژی تجدید پذیر

اتحادیه اروپا با تدوین برنامه‌های منطقه‌ای درصدد تشویق دولت‌های عضو اتحادیه است تا از یک طرف از منابع انرژی تجدیدپذیر بهره‌گیرند و از طرف دیگر از طریق به‌کارگیری تکنولوژی‌های جدید منتهی به کاهش مصرف انرژی گردد. در این چارچوب واحدهای تولیدی اتحادیه اروپا ملزم به جایگزینی تولیدات متکی به سوخت‌های فسیلی با انرژی‌های تجدیدپذیر و با مصرف کمتر می‌باشند. از این نظر به‌کارگیری تکنولوژی هسته‌ای با مصرف انرژی کمتر در اتحادیه اروپا مورد تشویق قرار گرفته است.

در خصوص بازار داخلی انرژی در اتحادیه اروپا از ژوئیه ۲۰۰۷ «آزادی رقابت» به صورت قانونی امکان‌پذیر است و اعضای اتحادیه اروپا می‌توانند در داخل مرزهای این اتحادیه به داد و ستد آزاد انرژی بپردازند. در همین راستا چارچوب حقوقی ادغام برخی از کمپانی‌های بزرگ نفتی و گازی در اروپا فراهم گردید. با این همه دغدغه‌های محیط‌زیستی در اتحادیه اروپا به عنوان یکی از فاکتورهای اساسی در سیاست‌گذاری انرژی برای این اتحادیه مد نظر قرار گرفته است. به طور کلی حفاظت محیط زیست و انرژی از موضوعاتی است که دولت‌های عضو اتحادیه اروپا بر اساس معاهدات و قراردادهای چند جانبه صلاحیت سیاست‌گذاری خود را با اتحادیه اروپا سهیم و شریک گردیده‌اند. از سوی دیگر نگاه به انرژی و

علاوه بر راهبردها و سیاست‌های جداگانه دولت‌های عضو اتحادیه اروپا در خصوص بهره‌برداری و کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر، کمیسیون جامعه اروپا^۱ نیز به نوبه خود کمک‌های مالی زیادی را برای تشویق کاربرد انرژی‌های تجدید پذیر به کشورهای عضو داده است. این جامعه اساساً برنامه‌های ملی انرژی‌های تجدیدپذیر را به عنوان جزئی از پاسخ اتحادیه اروپا به اثر گلخانه‌ای و حفاظت از محیط‌زیست، محسوب می‌کند. این برنامه‌ها مراحل بنیادی فرآیند نوآوری، یعنی تغییر جهت از تحقیق و توسعه و سپس به نمایش تجارتي را تعقیب می‌کند. تا سال ۱۹۸۹ بودجه‌ی تخصیص یافته به انرژی‌های تجدیدپذیر از جانب کمیسیون اتحادیه اروپا به ۴۳۵/۵ اکو (در حدود ۳۶۰ میلیون دلار) رسیده و از آن پس کماکان در حال افزایش است.^(۳)

یکی از گزارش‌های کمیسیون اتحادیه اروپا در سال ۱۹۹۳ تحت‌عنوان «مطالعات انرژی تجدیدپذیر اروپا» (TERES)^۲ برآورد کرده بود که اتحادیه اروپا در کل فقط حدود ۴/۳ درصد انرژی خود را از منابع تجدیدپذیر به دست می‌آورد.

کمیسیون اتحادیه اروپا به نحو فزاینده‌ای به ابتکار عملیاتی در اروپای شرقی و مرکزی نیز دست زده است و TERES نیز به گزینه‌های انرژی در آن ناحیه نگریسته است: این نهاد برآورد کرده است که در این سال‌ها اروپای مرکزی و شرقی تا ۱۲ درصد انرژی اولیه‌ی خود را از منابع انرژی تجدیدپذیر تأمین خواهند کرد. اتحاد شوروی سابق در زمینه‌ی نیروی باد کارهایی انجام داده و طرح‌هایی برای بهره‌گیری از انرژی کشندی داشته است. اما، در حالی که منابع انرژی در آن جا زیاد است، با توجه به بحران اقتصادی ناشی از فروپاشی شوروی، احتمال پیش آمدن مسایل عمده‌ی ناشی از تأمین فناوری‌های انرژی تجدیدپذیر در این ناحیه، به خصوص در تعیین و تصویب بودجه‌ی لازم برای آن، وجود دارد.

محیط‌زیست در اتحادیه اروپا مبتنی بر اصل «همبستگی» است. به عبارت دیگر در سیاست‌های محیط‌زیستی و انرژی، رهیافت همبستگی میان این دو از رهیافت‌های اساسی این اتحادیه است. بر این اساس سیاست‌های اتحادیه اروپا در زمینه «همبستگی انرژی و محیط زیست» از قرار زیر است. این‌گونه سیاست‌ها نقش فزاینده‌ی کاربرد انرژی تجدیدپذیر را در اتحادیه اروپا به رسمیت می‌شناسد.

از این رو، بهره‌برداری و به‌کارگیری انرژی‌های جدید به جای کاربست انرژی‌های فسیلی از سیاست‌های این اتحادیه در بخش حفاظت محیط‌زیست است. به کارگیری انرژی‌های هسته‌ای، بادی و ... در راستای تحقق این اهداف می‌باشد. در این چارچوب، اعضای اتحادیه اروپا موافقت کردند تا سال ۲۰۱۲ حداقل ۲۰٪ از مصرف انرژی این اتحادیه از طریق انرژی‌های تجدیدپذیر و نو صورت گیرد. در همین راستا، با توجه به وابستگی شدید اتحادیه اروپا به منابع انرژی خارج از مرزهای خود، این اتحادیه با در پیش گرفتن سیاست تنوع منابع انرژی درصدد کاهش وابستگی به انرژی می‌باشد. حمایت از سیاست‌های ملی دولت‌های عضو در راستای تأمین انرژی، آزادی اطلاعات در بخش انرژی و شفافیت و اطلاع‌رسانی در بخش مصرف انرژی از سیاست‌های اتحادیه اروپا در این باره به شمار می‌آید.

یکی از مهم‌ترین راهبردهای اتحادیه اروپا، همکاری بین‌المللی با دولت‌های دیگر در زمینه تولید، توزیع و مصرف انرژی به خصوص انرژی‌های تجدیدپذیر است. در این راستا اتحادیه اروپا از طریق سازمان‌های بین‌المللی، معاهدات بین‌المللی و همکاری‌های دوجانبه در صدد گسترش همکاری‌های بین‌المللی در زمینه انرژی و محیط‌زیست می‌باشد. به طور کلی یکی از محورهای اساسی این اتحادیه در سال‌های اخیر تمرکز بر گفتگوهای انرژی و محیط‌زیست با دولت‌های دیگر است. در این چارچوب، همکاری‌های بین‌المللی اتحادیه اروپا با ایالات متحده آمریکا، روسیه، چین، سازمان اوپک و برخی از کشورهای امریکای لاتین در خصوص محور انرژی_ محیط زیست بوده است.

1-Commission of the European Communities (CEC)

2- The European Renewable Energy Study (TERES)

با توجه به این که سیستم‌های موجود تولید انرژی در بسیاری از این کشورها عموماً آلوده‌ساز و ناکارآمدند، باید پشتیبانی از پایه‌گذاری فناوری انرژی تجدیدپذیر و بهبود کارایی انرژی در اولویت قرار گیرد. غرب آماده‌ی ارائه برخی کمک‌ها در این زمینه است، که قسمت عمده‌ی آن متوجه پاکیزه کردن نیروگاه‌ها با سوخت فسیلی و هسته‌ای است. کمیته‌ی انرژی کمیسیون اروپا با شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد پیوند برقرار کرده است تا پروژه‌ی به کارگیری فناوری صرفه‌جویی در انرژی هم در اروپای غربی و هم در اروپای شرقی و مرکزی طراحی شده، راه اندازی کنند (۴). به عنوان بخشی از این برنامه، یک پادگان نظامی سابق در رالسکوی جمهوری چک به مرکز نمایش تنوع فناوری تبدیل شده است؛ از جمله فعالیت‌های دیگر، گستره‌ای از وسیله‌های مرتبط با انرژی تولید شده است که از آن میان می‌توان سنسورهای گرمایی را برای استفاده در سیستم‌های گرمایش منطقه‌ای با سوخت گاز طبیعی برشمرد.

۳- رژیم حقوقی حاکم بر بهره‌برداری و کاربرد انرژی تجدید پذیر در اتحادیه اروپا

اتحادیه اروپا برای تأمین انرژی خود (بیش از ۵۰ درصد آن) به خارج از مرزهای این کشور وابسته است. وابستگی انرژی اتحادیه اروپا به خارج از کشور یکی از معضلات اساسی و کلیدی این اتحادیه است. بنابراین امنیت تأمین انرژی یکی از دغدغه‌های اساسی اعضای اتحادیه اروپا است. در همین چارچوب از نظر حقوقی، در «قانون اساسی پیشنهادی اتحادیه اروپا» در ماده ۲۵۶ مسئله انرژی را تحت حاکمیت و صلاحیت مشترک «اتحادیه اروپا» و دولت‌های عضو قلمداد کرده است. این سیاست انرژی در اتحادیه اروپا سبب رقابت دولت‌های عضو و نهاد اتحادیه اروپا گردیده است، به طوری که بسیاری از کشورهای نسبتاً قوی‌تر اتحادیه اروپا مثل آلمان و فرانسه سیاست انرژی مستقل تری نسبت به سایر اعضای اتحادیه اروپا دارند.

کشورهای ضعیف‌تر عضو اتحادیه اروپا مثل مجارستان و لهستان درصدد جلب حمایت بیشتر اتحادیه اروپا از این کشورها هستند، به طوری که برخی از آنان پیشنهاد ایجاد «ناتو انرژی» برای حمایت گسترده اتحادیه اروپا از کشورهای عضو اتحادیه اروپا را مطرح می‌نمایند (۵).

یکی از اقدامات اساسی اتحادیه اروپا در زمینه وضع قوانین و مقررات منطقه‌ای در خصوص انرژی و حفاظت محیط زیست، تصویب «معاهده‌ای راجع به منشور انرژی» در سال ۱۹۹۴ است. علاوه بر این معاهده، پروتکل «منشور انرژی» راجع به بهره‌برداری از انرژی و حفاظت محیط‌زیست که از ۱۶ آوریل ۱۹۹۸ لازم‌الاجرا گردید، یکی دیگر از اقدامات این اتحادیه در راستای قانون‌مندی انرژی و حفاظت محیط‌زیست به شمار می‌آید (۶) ابزارهای حقوقی تدوین شده، در راستای همکاری میان اعضای اتحادیه اروپا، به خصوص همکاری کشورهای ضعیف‌تر و قوی‌تر اتحادیه اروپا در خصوص تأمین انرژی و حفاظت محیط‌زیست می‌باشد. همچنین در این چارچوب، سند تأسیس «جامعه انرژی» در ۲۵ اکتبر ۲۰۰۵ در آتن به تصویب دولت‌های عضو اتحادیه اروپا رسید و این دولت‌ها با تأسیس نهاد فوق درصدد ایجاد بازار منطقه‌ای انرژی همراه با حفظ دغدغه‌های محیط‌زیستی می‌باشند.

همچنین جامعه اقتصادی اروپا در دو موضوع متفاوت به منظور هماهنگ‌سازی قوانین و مقررات در خصوص انرژی‌های تجدیدپذیر راهکارهایی را پیشنهاد نموده است که یکی دستورالعمل راجع به توسعه تولیدات الکتریسیته از منابع انرژی تجدید پذیر ۲۰۰۱ (EC/۷۷/۲۰۰۱) و دومی دستورالعمل راجع به تشویق استفاده از توده زیست یا دیگر سوخت‌های تجدیدپذیر برای حمل و نقل ۲۰۰۳ (EC/۳۰/۲۰۰۳) می‌باشد.

در ژانویه ۲۰۰۸، کمیسیون جامعه اقتصادی اروپا پیشنهاد یک دستورالعمل جدید راجع به تشویق استفاده از منابع انرژی تجدیدپذیر را ارائه نمود. این پیشنهاد در راستای اجرای ماده ۱۷۵ در مقایسه با ماده ۹۵ معاهده جامعه اقتصادی راجع به صلاحیت بازار داخلی ارائه گردید. این دستورالعمل پیشنهاد

عضو را ترغیب به رسیدن به اهداف بلند پروازانه و الزام آور نماید، اما در عین حال باید در خصوص انتخاب ابزار مناسب برای دستیابی به این اهداف، انعطاف پذیری بیشتری در راستای اصل تناسب و اصل جایگزینی داشته باشد.

بحث و نتیجه گیری

امروزه استفاده از انرژی‌های تجدید پذیر برای حفاظت از محیط‌زیست مورد توجه بسیاری از کشورها قرار دارد و اتحادیه اروپا به همراه بسیاری از کشورها نیز نسبت به این موضوع توجه خاصی داشته است؛ بطوریکه در اتحادیه اروپا، گزارش‌هایی در رابطه با لزوم ایجاد قوانین و مقررات مربوط به بهره‌برداری از انرژی‌های تجدید پذیر برای حفاظت محیط‌زیست دیده می‌شود. در این زمینه اتحادیه اروپایی وضع این قوانین و مقررات را بر عهده هر یک از کشورهای عضو قرار داده تا استفاده از انرژی‌های تجدید پذیر برای حفاظت محیط‌زیست را متناسب با شرایط کشور خود بکار ببرند و در این زمینه تغییرات و اصلاحات لازم را در سیستم حقوقی خود ایجاد کنند؛ بطور مثال کاربرد انرژی‌های تجدید پذیر برای حفاظت محیط‌زیست در کشورهایی چون سوئد، نروژ، فنلاند، فرانسه، هلند، انگلستان و... کاربرد گسترده‌ای دارد. همچنین برای کاربرد انرژی‌های تجدید پذیر برای حفاظت محیط‌زیست اصلاحات مختلفی در سیستم حقوقی کشورهای اروپایی ایجاد شده است؛ مثلاً هلند یکی از اولین کشورهایی است که علاقه خود را برای کاربرد انرژی‌های تجدید پذیر از جمله مالیات بر سوخت، مالیات بر مصرف انرژی، مالیات بر تولید زباله‌های جامد و... نشان داده است.

از طرفی دیگر، وابستگی شدید اتحادیه اروپا به منابع انرژی خارج از مرزهای خود، رقابت‌های ملی میان اعضای این اتحادیه، عدم هماهنگی میان سیاست‌های ملی انرژی و حفاظت محیط‌زیست، سبب شده است که این اتحادیه برنامه‌ی جامعی برای کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر داشته باشد؛ (۹) علاوه بر آن، دغدغه‌ی کاربرد انرژی و حفاظت محیط‌زیست به لحاظ داشتن تأثیرات فرامرزی نیاز به همکاری‌های بین‌المللی

می‌کند که دولت‌های عضو اتحادیه اروپا تا سال ۲۰۲۰ حداقل ۲۰٪ از مصرف انرژی خود را بر پایه منابع انرژی تجدیدپذیر قرار دهند. (۷)

همچنین اتحادیه اروپا در خصوص تشویق تولید الکتریسیته از منابع انرژی تجدیدپذیر در دستورالعمل 2001/7//EC پارلمان اروپا و شورای اروپا در ۲۷ سپتامبر ۲۰۰۱ مقرراتی را وضع نموده است. این دستورالعمل مقرر نموده است که دولت‌های عضو اتحادیه اروپا تا سال ۲۰۲۰ بایستی سهم بهره‌برداری از منابع انرژی تجدیدپذیر را در خصوص تولیدات الکتریسیته تا ۲۲/۱ درصد افزایش دهند. به علاوه این دستورالعمل مقرر می‌سازد که سهم سرانه ملی تولیدات انرژی بایستی تا سال ۲۰۲۰ به ۱۲ درصد برسد. (شامل الکتریسیته، گرمایش و حمل و نقل). (۸)

یکی دیگر از مقررات اتحادیه اروپا درباره منابع انرژی تجدیدپذیر، دستورالعمل 2003/30/EC پارلمان اروپا و شورای آن (۸ می ۲۰۰۳) راجع به تشویق بهره‌برداری از سوخت زیستی یا سوخت تجدیدپذیر برای حمل و نقل (دستورالعمل سوخت‌های زیستی) است. این دستورالعمل درصد بازسازی چارچوب وضع مالیات بر تولیدات انرژی و الکتریسیته جامعه اقتصادی اروپا موسوم به دستورالعمل "مالیات بر انرژی" می‌باشد.

بر این اساس، کمیسیون اتحادیه اروپا با صدور دستورالعمل دیگری در خصوص ترویج استفاده از منابع انرژی تجدید پذیر در ژانویه ۲۰۰۸ پیشنهاد بلند پروازانه‌ای مبنی بر تعیین ۲۰٪ سهم از منابع انرژی تجدیدپذیر در مصرف انرژی اروپا تا سال ۲۰۲۰ را ارائه داده است. بنابراین، پایه و اساس سیاست انرژی اروپا در خصوص منابع انرژی تجدید پذیر میتواند نقش مهمی هم در تأمین منابع انرژی و هم حفاظت از محیط زیست داشته باشد. در پرتو اهداف نهادهای اروپایی برای تلاش برای رسیدن به این اهداف، ما می‌توانیم انتظار داشته باشیم که اهمیت منابع انرژی تجدید پذیر در سیاست انرژی جامعه اروپا و در قوانین ثانویه آن به میزان قابل توجهی در طی سالهای آینده افزایش می‌یابد. گرچه اتحادیه اروپا در نتیجه باید کشورهای

- اعم از منطقه ای و جهانی داشته و دولت‌های عضو به تنهایی نمی‌توانند در این خصوص به طور یکجانبه عمل نمایند.
- خلأهای حقوقی اتحادیه اروپا در خصوص بهره‌برداری از انرژی‌های تجدیدپذیر را می‌توان به شرح ذیل عنوان نمود:
  - مسئله اینکه جامعه اروپا نمی‌تواند بیش از آرایه برنامه‌ها و سیاست‌های کلی، مقررات الزام‌آوری برای کشورهای عضو اتحادیه اروپا وضع و اعمال نماید.
  - مقررات کلی معاهده جامعه اقتصادی اروپا نیز در صورتی تحقق پیدا می‌کند که برخی از شرایط ایجاد برای بهره‌برداری و کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر فراهم باشد.
  - یکی از مهم‌ترین خلأهای حقوقی اتحادیه اروپا برای وضع مقررات الزام‌آور حاکم بر دولت‌های عضو، فقدان صلاحیت اتحادیه بر وضع مقررات در خصوص سیاست‌های راجع به بخش انرژی‌های تجدیدپذیر در حوزه صلاحیت ملی دولت‌های عضو است. زیرا براساس مقررات کنونی اتحادیه اروپا به جز در موارد استثنایی، حوزه انرژی در حوزه صلاحیت انحصاری دولت‌های عضو به شمار می‌آید. از این رو وضع مقررات عام و الزام‌آور اتحادیه اروپا در خصوص انرژی‌های تجدیدپذیر با محدودیت‌های قانونی روبرو است.
- به همین دلیل جامعه اقتصادی اروپا برای تشویق بهره‌برداری از منابع انرژی تجدیدپذیر به جای تمسک به ابزارهای الزام‌آور، از راه‌های حمایت از پژوهش، قراردادهای همکاری و توصیه‌های عمومی استفاده می‌کند. بنابراین اتحادیه اروپا علی‌رغم تلاشها برای قانونمند سازی و وضع قوانین و مقررات در زمینه کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر، هنوز نتوانسته است دولت‌های عضو اتحادیه را ملزم به پذیرش و اعمال قواعد الزام‌آور در این زمینه نماید و همچنان به قواعد حقوق نرم اکتفا می‌کند.
- منابع**
۱. پورهاشمی، سید عباس و ارغند، بهاره. ۱۳۹۲. "حقوق بین الملل محیط زیست". تهران. نشر دادگستر
  ۲. الیوت، دیوید. ۱۳۸۴. "انرژی، جامعه و محیط زیست". معلمی، بهرام. انتشارات دبیرخانه کمیته ملی توسعه پایدار، سازمان حفاظت محیط‌زیست.
  3. T. Johansson Etal, 1994. Renewable Energy: Sources for Fuel and Electricity, Earthscan, London & world energy council, new renewable energy resources (Kogan Page, London)
  4. World dictionary of Renewable Energy supplies and services, 2013 (James, London) <http://www.JXJ.com/dir/wdress/index.html>
  5. Ricard, P., Rodier. A, 2006 "OTAN de l'énergie", Journal Le Monde 11 Mars 2006, Editorial de l'énergie, Journal Le Monde du 11 Mars 2006
  6. Babadji, R., 1996. Le traité Sur La Charte européenne de l'énergie (17 December 1994), A.F.D.I.
  7. Parlement européen, 2012. Directorate general for internal policies. Policy department, European Renewable Energy Network, janvier 2012
  8. Yasse Sebastien. 2012. « Le secteur des énergies renouvelables » in Lettre mensuelle socio-économique, n. 182.
  9. Mill, Robert, Phil O'Keefe and Cofinsnape, 1995, The Future of Energy use (Earthscan, London).